

CULTURA CREȘTINĂ

APARE, CU EXCEPȚIA LUNILOR IULIE ȘI
AUGUST, LA 10 ȘI 25 n. A FIECĂREI LUNI.

Abonamente:

Pe un an: cor. 10.

Pe 1/2 an: cor. 5.

În străin.: cor. 12.

Numărul 50 bani.

REDAȚIA:

Dr. Ioan Sâmpăleanu, Ștefan

Roșianu, Dr. Alexandru Ni-

colescu, Dr. Alexandru Rusu și

Dr. Ioan Coltor.

Redacția și Admi-
nistrația:

»Cultura Creștină«.

Balázsfalva.

Reuniunile mariane

— Din prilejul unei ședințe festive a reuniunii mariane dela liceul din Blaj. —

„Maria“ este turnul davidic de fildeș, de meterezele căruia atârnă mii de scuturi, armura eroilor. Da! Ea este apărătoarea cea mai sigură a credinței și vieții creștine contra aleșuirilor diavolului și puterilor lumii acesteia. N'a fost veac și eră creștină, să nu fi alergat toți creștinii cu mic și mare sub manta sa ocrotitoare de stăpână atotputernică a lumii, pentruca să fie acolo la adăpostul ori cărui atac de ori încotro ar fi venit din partea dușmanilor văzuți sau nevăzuți. Adevărul acesta se poate dovedi cu istoria în mână dealungul tuturor veacurilor, fie că vorbim de timpul de dinaintea, fie de după conciliul Efesin. Dar mai strălucitor și mai orbitor ne apare acest adevăr axiomatic începând cu anul 1563, când s'a înființat prima reuniune mariană de P. Leunis S. I. în Roma, în colegiul roman. De atunci încoace cultul Preacuratei Vergure Maria parecă a luat un avânt nemai pomenit. De atunci s'au înființat pe întrecute între credincioși reuniuni mariane pentru toate clasele societății, având de țință principală lauda și preamărirea Preacuratei Vergure Maria, scut contra primejdiilor lumii, care întru cel rău este pusă, și mântuirea sufletului, prin imitarea virtuților sale glorioase. La anul 1640 erau în lume, cum ne spune scrisoarea jubilară a părinților Iesuiți „Imago primi saeculi“, câteva mii de reuniuni de soiul acesta. Numai în China erau la an. 1664 la 400. După computul părintelui Kofler (a. 1912), care a consultat arhivul primei reuniuni mariane din Roma „Congregatio

prima primaria*, numărul reuniunilor mariane agregate la reuniunea matre din Roma trece până la anul 1772 de 4000, până la 1773 s'au mai adăugat alte 2000, permițându-se dela a. 1751 și agregarea reuniunilor mariane de femei. Luând media moderată de 200—300 membrii de reuniune rezultă deci circa 2,000,000 de membri: tot atâta ostași înflăcărați ai Mariei, devotați cultului său, înrolați sub steagul său biruitor.

Am zis, că membrii reuniunilor erau din toate clasele sociale. Căci până și regii iluștri și-au ținut de datorință să fie membrii ai acestora. Va fi destul să pomenesc pe regii Ferdinand II., Ferdinand III., Ferdinand IV. din familia habsburgică, Sigismund III. Ladislau IV. regi ai Poloniei, Ioan IV. rege al Lusitaniei. Iar din bărbații, renumiți în lumea întreagă ca model de pietate și știință, pomenesc numai pe Vincențiu de Paola apostolul iubirii sociale, Alfonso de Liguori, zdrobitorul Iansenismului, Petru Claver, apostolul sclavilor din Africa, Ioan Eudes, Ludovic Grignon și alții în număr nesfârșit, pentru ca să se vadă cum aceste reuniuni și-au subjugat toate inimile cu adevărat nobile. Și nici, că se putea altfel! Preacurata Vergură Maria, această raptrix cordium, această fermecătoare, vrăjitoare dulce a inimilor trebuie să-și supună toate inimile, trebuie să și te supună, ea, care prezisese cu spirit profetic: „Iată de acum mă vor fericii toate neamurile“. Cu cât se lățește cultul ei mai tare, cu atât mai senină ne este calea vieții și împărăția lui Dumnezeu se lățește mai mult în largul lumii.

Aceste amintiri istorice îmi vin în minte când contemplez activitatea de câțiva ani a Reuniunilor mariane din biserica noastră română unită cu Roma, pentru cari și un frate greco-oriental a avut nu de mult în „Românul“ cuvinte de laudă. Așternerea lor pe coloanele acestei reviste au menirea să verse nădejde și încredere în sufletele acelor, cari conduc destinele acestor plâpânde și gingașe flori, cari de abia acuma au îmbobocit și produc deja roade așa de frumoase în sinul tinerețului nostru. Aducă-și aminte aceia, în mâna cărora sunt depuși sorții izbândeii acestor reuniuni, că papi renumiți ca Benedict XIV. în bulla sa de aur, Gregoriu XIII. în bulla „*Omni-potentis Dei*“, Sixt V. și mai nou Benedict XV. au pomenit aceste reuniuni în chipul cel mai elogios și le-au recomandat cu căldură tuturor creștinilor și grijii mai marilor bisericii. Zelul lor deci în conducerea și cultivarea și răspândirea lor să nu scadă, ci dimpotrivă să crească din ce în ce, contribuind în

acest chip la mărirea lui Dumnezeu și gloria Mariei. Aducă-și aminte, că elita intelectualilor noștri de mâne, cari vor sări ca un singur om întru apărarea credinței bisericii și neamului lor, va ieși din această ceată mândră a reuniunilor mariane. Deci cu Dumnezeu înainte! Si Deus nobiscum quis contra nos?

Dr. ALEXANDRU NICOLESCU.

Ce procedeu să urmeze preotul, pentruca cârciuma să producă cât mai puține rele?

Domnitori puternici, bărbați însemnați de stat, medici cu mare nume și filantropi cu inimi largi accentuează tot mai des marea primejdie a alcoolismului deoparte, de altă parte binecuvântările, ce curg pe urma unei vieți cumpătate. Toți spun, că consumația necumpătată a alcoolului dejosește, întunecă, slăbește, rănește, ucide și ruinează. O poate spune aceasta mai ales preotul, care ca părinte sufletesc vede de aproape și experiază zilnic toate ravajiile necumpătului, ce stăpânește în mijlocul fiilor săi. La botezul pruncilor, în școală, în scaunul mărturisirii și la patul bolnavilor se îmbie destul de des fiecărui preot tristul prilej de a putea studia grelele și relele urmări ale abuzului cu beuturile spirituoase. Preotul, care în urma chemării și a educației sale, are spiritul înțelegerii și o inimă plină de interes viu pentru mântuirea celor concrezuți grijei lui pastorale, nu poate să nu se pătrundă de cea mai adâncă convingere, că alcoolismul e cel mai neîmpăcat dușman al bisericii și al pastorației, e ruinătorul vieții morale și fizice și e cea mai primejdioasă rană pe trupul societății, din care se desprind glasurile sinistre ale unei nenorociri grozave. Tot preotul e și dator, să lucreze în locul întâiu și din toate puterile pentru delăturarea nenorocirii, ce amenință cu distrugere indivizi, familii, generații și popoare întregi.

Pentru ca preotul să se poată achită în mod demn de aceasta mare și grea datorință, trebuie să lucreze metodic, să împreune diferite procedeeuri, să cunoscă anumite regule și să întrebuințeze mijloace potrivite scopului. Dacă el nu lucrează numai la întâmplare, nu se lasă a fi inspirat numai de moment și ajutat de noroc, ci toate micile lucrări, ce le împlinește, le are în cadrul unei ordine statorite de mai înainte,

— Încetul cu încetul va săvârși opera, ce-și propune, în cazul nostru va învinge ori cel puțin va slăbi necruțătorul tiran al societății: alcoolismul.

Metoadele, ce are să le urmeze preotul, trebuie să le studieze încă în cursurile teologice și să învețe ale întrebuiță cu dibăcie, fiindcă numai atunci va putea produce și în alții însușirile bune, ce însuș le are și trebuie să le aibă, dacă va avea o inteligență binecultivată și o voință întărită în bine de religione, de rațiune și de experiență. De aici nizuințele serioase și lucrarea obositoare atât a profesorilor, cât și a studenților în teologie, pentru ca acestia să-și câștige cât mai bogate și mai temeinice cunoștințe și să le știe aplică cu cât mai bogat fruct în vieța pastorală.

În următoarele prezint mijloacele pentru combaterea re-
lelor, cari isvoresc din cârciumă, statorite la finea unei lec-
țiuni făcute în un seminar teologic, în două ore de So-
ciologie. Chestiunea, care s'a discutat, în formă conversativă,
împreună cu studenții, cărora li-s'a acordat cea mai largă li-
bertate în exprimarea părerilor, a fost următoarea: „*Ce pro-
cedeu să urmeze preotul, pentru ca cârciuma, dacă nu se poate
închide, să producă cât mai puține rele*”? Notez, că studenții
respectivi au avut o însemnată sumă de idei aperceptive și
au cultivat un viu interes față de cauza, ce au desbătut-o
împreună. Cunoșteau bine păcatele cârciumei, care ar putea
să se mărturisească în chipul următor: „Am stricat nenumărate
case. — Am furat copiilor toate plăcerile lor și majoritatea
celor trebuincioase existenței. — Am fost o piedecă mare la
orice progres omenesc. — Am risipit fără socoteală averea
materială a națiunii. — Am condamnat mii și mii de copii în
vârstă de școală la muncă grea prin fabrici. — Am distrus
averea a milioane de inși. — Am surpat nenumărate reputa-
țiuni și am jefuit pe oameni de banii lor. — Am despuiat pe
femei de dragostea, protecția și sprijinul, la cari aveau un
drept firesc. — Am slăbit vitalitatea a nenumărați inși, cari
au fost astfel victime fatale ale boalei. — Am mărit numărul
accidentelor de facere. — Am răpit în vârstă fragedă jumătate
din copiii de părinți alcoolici. — Am mărit enorm numărul
celor din aziluri de copii și de săraci. — Am sporit numărul
criminalilor și închisorilor, am îngreuiat bugetul. — Am corupt
politica. — Am închis ușa norocului la multe și strălucite-
vieți tinere. — Am violat cu ușurință toate legile lui Dum-

nezeu și ale oamenilor. — Am degradat chipul omenesc făcut după asemănarea lui Dumnezeu. — Am cauzat nenumărate crime și sinucideri“ (Antialcoolul. An. XV. nr. 9. p. 139 urm.).

Mijloacele, prin cari preotul poate contribui, ca cârciuma să nu fie o plagă pe comună, privesc parte lucrările negative, parte lucrările pozitive, ce e dator, să le împlinească pentru binele fiilor săi sufletești, pentru cinstea și mărirea bisericii, al cărei servitor este și spre binele neamului.

Privite ca lucrări negative, mijloacele întrebuințate de preot în scopul acesta, prin ele are să se delătoreze tot ce ar putea deșteptă în cârciumar și în public convingerea, că preotul ține debitul de spirtuoase de un bine, ori de un rău necesar. Prin urmare, în locul întâiu preotul va încunjura cârciuma. Nu numai nu va bea, nu va jucă cărți și nu se va distra în alt chip acolo, ci nu va păși în cârciumă nici pentru un lucru în sine bun, afară de cazul, când va trebui să administreze vreun sacrament ori sacramental. Demnitatea și greaua responsabilitate de preot îl va reține, să între în localul de cârciumă al unui ovreu, ori acatolic, ca să-l stropească cu apă sfințită, ori în cârciuma vre-unui catolic, care de dragul banului nu vrea să vadă și să oprească murdăria morală, ce se face în casa lui. În locul al doilea preotul nici de dragul prietinieii, nici de frica dușmăniei cârciumarului, nici pentru laudele, nici pentru defaimile aceluia nu va încetă a sbiciui necumpătul, risipa și lenea, a căror pat cald e cârciuma. Va înființa o reuniune antialcoolică în comună, fără mult sgomot și fără de a împroșcă imprudent în dreapta și în stânga. Apoi, pentru ca poporul totuș să aibă un loc de convenire, se va nizuî, să înjghebeze o societate de lectură cu local, în care poporul să cetească, tineretul să studieze și să joace piese teatrale, iar diferitele reuniuni să-și țină adunările. În fine un mijloc foarte însemnat pentru curmarea relelor, ce-și au izvorul în cârciumă, este celebrarea Însăratului și catehizarea tineretului în Dumineci și sărbători. Acestea lucrări mult dorite, recomandate cu căldură și impuse cu toată serioșitatea de superioritatea bisericască — abat pe mulți dela cercetarea debitelor spirtuoase și deșteaptă în ei cugete și produc rezoluțiuni pentru o vieată bună creștinească. Avem mai multe mii de biserici românești. Dacă în fiecare biserică s'ar preamări Dumnezeu în după-amiezile Duminecilor și sărbătorilor și s'ar spune cu căldură poporului cuvinte simple și

sfinte, ne putem închipui, ce foculare de moralitate, de cultură și de bunăstare ar deveni ele pentru întreg neamul nostru și câta lumină ar arunca peste nefericirile din cârciumă, pe cari le vom încunjură cu atât mai mult, cu cât le vom vedea mai limpede!

Mijloacele, prin cari pozitive și în mod factic se poate influența asupra cârciumarului dacă e creștin, pentru ca să grijească, ca cârciuma să nu fie o nefericire pentru popor, sunt următoarele:

1. Preotul să nu desprețuească pe cârciumar. Să nu-l eschidă, dacă altcum e vrednic și capabil, din curatoratul bisericesc și din senatul școlar parohial și să caute ocaziuni, afară de cârciumă, să vorbească cu el și să-i grăiască la inimă. Oricărui cârciumar, și dacă acela n'ar fi creștin, să-i spună preotul, că cârciumăritul trebuie considerat de ocupațiune laterală, dar cinstită, cum îl socotește societatea și cum îl consideră statul, care, prin legi și ordinațiuni, vrea să-l conducă și țină între țermurii puternici ai unei alvii neinfectate, ca să nu fie în detrimentul moral și material al poporului. Din motivul acesta statul stabilește, pe cale administrativă, maximul creditului de cârciumă, ora de închidere și deschidere a cârciumei și oprește crișmarii a servi beuturi spirtoase celor beți și pruncilor sub 14 ani. Tot din motivul acesta se interzic în cârciume și jocurile hazarde în cărți.

2. Preotul să facă atent pe cârciumar la ocaziunea proximă pentru păcatul beției, în care petrece el și întreagă familia lui. Dacă-i va succede, să determine familia cârciumarului pentru abținerea dela beuturile alcoolice, a câștigat foarte mult atât pe seama familiei aceleia, cât și pentru comună. Reținerea voluntară a cârciumarului dela uzul beuturilor alcoolice ar fi ca un plăcut fum de tămâie, care curăță cârciuma de gazurile înecăcioase ale păcatelor și ca o continuă, puternică și pururea interesantă exortație pentru cumpătul celor ce cercetează cârciuma. Negrijindu-se însă cârciumarul, ușor poate cădea el, ori altul din căsenii săi, în patima beției, când cârciuma în locul întâiu pentru familia lui s'ar alege un cuib de ticăloșii, de sfezi nesfârșite, de purtări grosolane și de zilnice amărăciuni și ar fi un izvor necurat de ruină morală și materială.

3. Preotul să lege de inimă cârciumarului, ca să nu tolereze cântece obscene și cuvinte scandaloase în casa sa; —

să prevină cu frumosul certele și bătăile; să se poarte cu toată asprimea față de blasfemi; să nu sufere, ca casa lui să fie un loc, în care cei mai destrăbălați aduc jertfe diavolului. Dacă poartă ziare pentru vizitatorii cârciumei, acelea să fie educative. Orice imprimat pornografic să fie exilat din localul public. — Astfel de povește sfinte și sfaturi înțelepte le va primi și urmă numai cârciumarul, al cărui suflet nu-i banul, care de dragul banului nu stoarce și nu scoate sufletele aceloră, cari din nefericire îi cad în mână. Din motivul acesta

4. preotul să sfătuească și să învețe pe cârciumar, ca să nu lăcomească după averea, să nu râvnească după bunurile vremelnice ale risipitorilor, nepricepuților, minorenilor și bețivilor; să nu falsifice; să nu înșele cu măsurile și cu calcularea prețului și să nu primească cereale ori alte obiecte pentru beutură dela nimenea, deosebit dela cei suspecți de furt, fiindcă o astfel de avere îl face pe el ori familia lui, mai curând ori mai târziu, cerșitor și-l lasă fără mângăiere, fără milă și fără ajutor. O avere câștigată pe căi nedrepte: cu jertfirea credinței, a cinstei și a iubirii deaproapelui e un adevărat blăstăm. Cârciumarul,— care vrea să adune în chipul acesta avere, va trăi în cârciuma lui între cei mai imorali și murdari oaspeți, între aceia, cari nu se tem de Dumnezeu și nu se rușinează de oameni, pe cari, ca să nu piardă câștigul, nu-i va admonia,— se face complice în păcatele lor și, cu multă probabilitate, va fi și în veșnicie în societatea celor blăstămați de Dumnezeu.

5. Un alt mijloc, pentru ca cârciuma să nu fie un isvor de rele, e mărturisirea și cuminecarea deasă a familiei cârciumarului. La aceasta se poate adăuga așezarea unei cruci și a unor icoane sfinte în cârciumă, cum și rugăciunile dinainte și după masă, ce e bine să le zică familia cârciumarului și când ar lua masa în cârciumă. Întrebuințarea acestui mijloc încă atârnă în cea mai mare măsură dela zelul apostolic al preotului.

Dacă preoții vor întrebuința mijloacele amintite, în multe cazuri se va adevăra despre cârciumari ceea ce spunea despre ei marele episcop Egger: „Cârciumarii sunt proprie erezii acelei ospitalități, ce o înșiră Sf. Scriptură între faptele milei creștinești. Dacă cârciumarul e credincios și cinstit în ocupațiunea sa, dacă în casa sa ține regulă și nu sufere vorbe, fapte și ziare scandalizătoare, dacă prețuește bunurile sufletești și trupești ale oaspeților, dacă nu se face complice în

păcate străine, dacă își împlinește datorințele ca cap de familie față de ai săi, iară ca creștin față de Dumnezeu: atunci e creștin bun, suflet cinstit, binefăcătorul deaproapelui său și vrednic de binecuvântarea lui Dumnezeu“¹⁾ și multe cârciume nu vor fi isvor de mari nefericiri în mijlocul poporului, pe care, datorință avem, să-l ducem la o soarte mai bună.

SENIOR.

Care este limba noastră liturgică?

Noi Românii putem să ne lăudăm, că dintre toți creștinii noi am urmat mai mult decât toți tradițiunea apostolică. Sf. jertfă aveă la început următoarea rânduială: scurtă citire din Sf. Scriptură, predică, rugăciuni, consacrare, cuminecare și rugăciuni de mulțumită. Toate acestea se făceau în limba înțeleasă de cei ce luau parte la sfânta slujbă. Anumite prilejuri au făcut pe apostoli să scrie unor biserici lămuriri în chestiuni dogmatice și morale, și apostolii porunciau capului respectivelor biserici să cetească în adunarea credincioșilor scrisoarea, ca oamenii să-și însemneze bine celea scrise, și să nu mai fie între ei greșeli de credință, cum erau în biserica Salonicului, nici scandaluri ne mai pomenite, cum se pomenia unul la Corint. Apostolii cereau dela credincioși să-și noteze bine tot ce li-se propovăduiește: „Cuvântul lui Hristos să lăcuiască întru voi bogat întru toată înțelepciunea²⁾, învățându-vă și înțelepțindu-vă pre voi înși-vă, cu psalmi, și cu laude și cu cântări duhovnicești³⁾, întru dar cântând întru inimile voastre Domnului“⁴⁾. Ca să poată împlini poporul această poruncă, tot ce se citia și se predică în biserică, trebuia să fie la înțeles, să fie spus după priceperea tuturor. Iar aceasta nu se poate face decât dacă în sfintele slujbe se întrebuintează limba populară, pe care o înțelege marea majoritate absolută a popo-

¹⁾ V. la Dr. Griger, A lelkipásztor az antialkoholizmus szolgálatában p. 102.

²⁾ Să nu se înțeleagă numai ici colo câte o vorbă, ci tot ce se spune în biserică, să înțeleagă pe deplin, așa de mult, încât ei să fie în stare să învețe și pe alții.

³⁾ Să înțeleagă cântările cei din biserică, ca să le poată cânta din toată inima.

⁴⁾ Colos 3, 16.

rulei, față de care dispare numărul cel neînsemnat al cărțurilor. Această limbă a poporului e înțeleasă de toți, și de cei cu multă carte, cari nu pot să trăiască fără de popor, deci nici fără de limba poporului. După multe peripeții, am ajuns și noi Românii la limba noastră în biserică, fiind azi singurul popor, care întrebuintează limba lui vie în sfintele slujbe rânduite de biserică lui Hristos.

Cărțile Testamentului Nou au fost scrise în o limbă cât se poate de poporală, ca să le înțeleagă toată lumea. Gramaticii și poeții, cari căutau frumusețile limbii grecești în cărțile sfinte, s'au scandalizat de atâta simplitate, și li-s'a făcut creștinilor imputare și pe tema aceasta, că învățătura lor se cuprinde în niște cărți așa de proaste ca limbă. Tot acestea principii de scris au povățuit și pe traducătorii Bibliei. Sfântul Ieronim, care a lucrat mai mult decât toți la traducerea Sf. Scripturi, are principiul: „sancta simplicitas“¹⁾. Limba țaranului modest, nu a celui sfătos, care e „verbosa rusticitas“, ci aceea limbă frumoasă, care seamănă cu haina și cu sufletul lui curat. Ar fi putut traduce Ieronim și altfel, dar el a preferat să fie chiar criticat de dascăli învățați, numai să poată fi cât mai aproape de porunca apostolilor, ca oamenii să aibă din învățătura Bibliei cel mai mare folos. Iar acest scop nu credeă să-l poată ajunge altfel decât apropiindu-se și cu limba de felul de a scrie al acestora.

Ieșind biserică din catacombe, s'au putut face rugăciuni mai lungi și mai de multe ori în zi. Așa s'au adaus sfintelor slujbe cântări și citiri, cari, avem înaintea ochilor biserică orientală, erau frumoase scrieri dogmatice și morale, făcute în cea mai frumoasă poezie poporală. Biserică orientului a avut groasnice lupte pentru credință, a căror urmă se poate observă în cărțile ei sfinte, căci episcopii și preoții, prin cântări și citiri anume făcute pentru cutare adevăr de credință atăcat de eretici, îndemnau și pe popor să lupte alături pentru dreapta credință. Altfel stă lucrul în biserică apuseană, undenu e limba vie în biserică, și astfel luptele pentru credință nu au lăsat urmă în sfintele slujbe. Ca să poată luă parte poporul la aceste lupte, el trebuie să înțeleagă bine nu numai predicile, ci și cântările, cari la noi au fost socotite în tot-

¹⁾ Epist. LVI ad Pammachium cap. 12. Vezi Patr. Lat. Tom. XXII: col. 579.

deauna de învățătură. Altfel nu se poate explica nici lungimea slujbelor noastre, dacă ele nu ar trebui să fie înțelese de popor. Cântările noastre bisericești au fost scrise toate în cea mai frumoasă poezie populară grecească, și dacă ar fi ales Dumnezeu neamul nostru în locul poporului grecesc, ca noi să dăm cântările liturgice celor de rit oriental, am fi făcut niște doine frumoase și sfinte, cari ar fi întrecut cu ceva cântările ce se aud pe la pelerinaje. Această formă e cea mai aleasă și mai plăcută poporului adânc pătruns de sentimente mai puternice.

Vremile grele, prin cari am trecut noi Românii, au făcut să fim uitați și de istorie câtăva vreme, și în vremea aceasta eram asupriți și de biserică. Vecinii noștri, cari aveau putere asupra noastră la început, au putut să aibă limba lor în biserică, iar noi eram osândiți la o robie crâncenă, popa nostru borborosă în biserică ceea ce nici el nu înțelegea. A dat însă Dumnezeu, de a venit vremea, ca să vadă lumea, că în poporul românesc zace ascunsă o energie de mare valoare, pe care oricine, de ar avea-o de partea lui, ar fi pentru el un imens câștig. Cunoscându-ne sufletul nostru bun, au încercat să ne câștige cu lucruri sfinte, de sigur pentru că au văzut ce mult ținem la ele, căci cei ce doriau să ne tragă în partea lor, începuseră a se lăpăda de unele lucruri sfinte, deci nu de dragul religiei umblau să ne bage în staulul lor, ci ca să ne contopească, și astfel să câștige putere prin noi. Nu au reușit, adecă nu au ajuns la ținta dorită, căci ispravă au făcut bună: ne-au deschis ochii, că și noi avem voie să facem ceea ce fac alții, să spunem pe românește măririle lui Dumnezeu, și așa am început să scriem și noi cărți românești de biserică, cari nu erau în slujba nici unui neam străin. Fost-au unii, cari au încercat să oprească acest curent de premenire, parte din noi, parte din dușmanii noștri, dar încercarea lor nu a putut birui. În Transilvania se introduce mai întâiu limba românească în biserică, așa încât, când a venit mitropolitul Atanasie Ia București la hirotonire, era deja introdusă această limbă în liturghie, căci de aici se explică aspra poruncă să nu îndrăznească a sluji românește. Era introdusă această limbă înainte de încheierea sfintei uniri cu biserica Romei, căci altfel nu am fi avut nici când o limbă vie în biserică, pentru că Roma se opune din răspuțeri la aceasta, pentru motive foarte ponderoase. Închipuiți-vă ce ar fi și numai în Austria, dacă fiecare

popor ar avea limba lui în sfânta liturghie! Sinodul ținut la 1700 de mitropolitul Atanasie cu 54 de protopopi la Alba-Iulia nu eră adunarea făcută de Gheorghe la 1568 în Teiuș, pentru a calviniză biserica românească, ci eră pornit din inițiativă românească, ca să iea hotăriri pentru înaintarea bisericii române. Acesta consacră limba noastră românească de limbă liturgică, cu voia și aprobarea celei mai mari căpetenii bisericicești din lume, a Papei, și prin aceasta dă îndemn ca limba românească să fie introdusă și în acele părți locuite de Români, cari nu au renoit legăturile credinței și ale dragostei cu străbunii¹⁾.

Care e limba românească, ce o prescrie pentru sfințele slujbe sinodul dela Alba-Iulia? Pe aceea vreme eră o singură limbă românească, pe care o vorbeau toți Românii, dela vlădică până la opincă. Eră limba poporului român, „cu cuvintele, pe cari le-a primit peste tot, și a legat de ele parte din înțelegerea, din gândul, din sufletul lui“²⁾. Hotărîrea dela Bălgrad o mai întărește și sinodul ținut la Blaj în 1872 pentru a stabili o constituție provinciei mitropolitane române de Alba-Iulia și Făgăraș, când hotărește, ca să se tipărească toate cărțile rituale „cu litere latine, și în stilul corăspunzător statului de perfecțiune. la care a ajuns limba românească“³⁾. Sinodul acesta nu spune nimic nou, față de sinodul dela 1700, și a fost numai o greșală a celor ce au redactat canoanele, dacă nu s'au provocat la cel de sub Atanasie. Vorbele: „în stilul corăspunzător statului de perfecțiune, la care a ajuns limba românească“ nu vreau să statorească principiul, care ar fi nespuse de nenorocit, că adevărată limba cărților bisericicești să fie supusă fluctuațiilor, la cari e supusă și limba cultă, ci spune acelaș lucru, ce l-a spus Șaguna cu mult mai frumos: „Limba... (Șaguna vorbește despre limba Sfintei Scripturi, dar la noi e una și aceeaș limba liturgică și cea a Bibliei, de aceea vorbele lui se potrivesc aici de minune), numai odată se... face; dacă s'a învins piedeca cea mare a traducerii credincioase și înțelese... ,

¹⁾ »La 1698.. o parte din Românii de peste Carpați s'au unit cu biserica Romei; fapt de mari consecințe pentru deșteptarea și cultura Românilor în general, și care coincide cu introducerea generală în biserică a limbii române în locul celei slavone«. (Aron Densușianu, Istoria limbii și literaturii române, Iași 1885 p. 57).

²⁾ Ioan Gorun, Știi românește? București 1911 p. 36.

³⁾ Conciliul provincial prim (1872), publicat în Blaj la 1882 p. 115.

atunci următorii n'au de a mai face alta, ci numai a o reinnoî și îndreptă așa, după cum o ar fi reinnoit și îndreptat traducătorul cel dintâiu . . . , de ar fi trăit până în veacurile lor". Această limbă e ca și un „pom viu, care în toată primăvara se schimbă: ramurile bătrâne și fără suc se usucă și cad, mlădițe tinere ies și cresc: frunza vestejește și se scutură, dar alta nouă îl împodobeste, — toate ale lui se fac și se prefac, numai trupina rămâne totdeauna aceeași" ¹⁾. Da, limba liturgică s'a fixat odată, și hotărîrea sinodului dela Blaj vrea să zică atîta, cât și spusa lui Șaguna, că trebuie să se țină cont de desvoltarea limbii poporale, ce nu se mai înțelege trebuie înlocuit. Comparațiunea e cât se poate de frumoasă: ramurile bătrâne și fără suc se usucă și cad, mlădițe tinere ies și cresc, numai cât intervalul, ce trece pentru a se schimbă limba, e cu mult mai lung, ca timpurile anului, căci limba cea frumoasă alui Antim, Damaschin și Clain o înțelege și astăzi poporul, și de sunt în ea cuvinte neînțelese cele mai multe au fost neînțelese și în zilele lor.

Românii sunt împărțiți în mai multe părți, cu toate acestea limba lor e una, și între Români, afară de dialectul aromân și istrian, în dialectul dacoromân puține sunt deosebiri. De aceea, limba din cărțile sfinte, care s'a zămislit și stabilit mai mult în Muntenia, de unde au luat-o și ceilalți, e una și aceeași și e înțeleasă de toată suflarea românească, înțelegem pe cei ce vorbesc dialectul din Dacia Traiană. Puținele deosebiri arată, că această limbă s'a format în Muntenia. Așa în cărțile bisericești dela Blaj întâlnim *ginere* pentru *mire*, *lepădat*, *măini*, *păini*, *blestem* și *boieri*, cari în Transilvania nu se aud. — Acum e mai mare deosebirea între limba Ardelenilor și cea a Muntenilor, dar pe vremea acelor mari traducători ai cărților sfinte eră foarte mică, și toți înțelegeau traducerea ori unde s'ar fi făcut.

Limba cărților bisericești din secolul al XVIII-lea e de toată frumuseța. Iai în mână aceste cărți, tipărite cu 200 de ani înainte, și îți plac mai mult decât cele de astăzi. Da, căci au înhămat cei ce nu au prețuit după vrednicie cele sfinte tot ce au putut la jugul anumitor principii, cari nu au nici înclin nici în mănecă cu sfintele cărți. Blăjenii au început mai întâiu a latiniză, și după ei s'au luat apoi și alții, până când

¹⁾ Vezi prefața dela Biblia lui Șaguna.

au crezut că latinizarea însemnează catolicizare, și atunci au dat-o pe slavonizare și grecizare. Lucrul a fost socotit ca greșală, și de o parte și de alta, și chiar oamenii aceluias timp și loc au început a critica aspru aceste jucării limbistice. Omului îi vine să se mire, cum se poate, ca să citească vorbe atât de aspre despre curentul latinizator dela Blaj, tocmai în o revistă dela Blaj, și încă înainte de aceasta cu 30 de ani! „Foaia bisericească“ scria la 1886 următoarele: „În cărțile mai nouă (bisericești) nu odată s'au lăsat afară cuvinte românești destul de bune și înțelese de popor, și le-au înlocuit cu cuvinte latine câte odată chiar rău nimerite și pe lângă aceea și neînțelese decât numai de oamenii literați, când totuș la cărțile bisericești recerința întâie nu este ca în ele să se curețe limba după cine știe ce păreri filologice, ci ca ele să fie înțelese de poporul credincios. Căci cărțile bisericești nu au să țină prelecțiuni din filologie, ci să înalțe pietatea credincioșilor, și aceasta nu este de a se jertfi nici odată celeilalte“¹⁾. Autorul necunoscut al acestui studiu admite necesitatea unei reforme a limbii bisericești, în care să se înlocuească cuvintele neînțelese de origină slavonă cu cuvinte din limba latină poporană, mai cu seamă din Vulgata, ori să se formeze cuvinte nouă din cele românești. Cere apoi să fie dat afară *vreame* și *norod*, ca vorbe ce sunt deja înlocuite cu *timp* și *popor*, ce pentru întâia vorbă nu se poate afirmă. Spune, că trebuie să se mențină cuvintele slavone, ce le înțelege poporul și le întrebuințează, cum sunt: *veac*, *ciumă*, *post*, *potop* și *neam*²⁾. Aceeaș părere o are și dl Tit Maiorescu³⁾ și Eminescu, care spune: „Cuvinte populare romanice se vor introduce în locul termenilor slavonești, cuvinte înțelese de toți... Revizuiitorii cărților (bisericești) vor avea în vedere atât avutul propriu al limbii populare, cât și arhaismele acelea, cari se pot reintroduce fără alterarea înțelesului“⁴⁾.

De asemenea a dat un regulament și Sfântul Sinod al Bisericii autocefale ortodoxe române, la 11 Noemvrie 1880, în care găsim următoarele principii: „La exprimarea ideilor în

¹⁾ Străinismii în limba noastră bisericească străformată, publicat în »Foaia bisericească« anul citat, Nr. 2 p. 338.

²⁾ Op. cit. p. 341—3.

³⁾ Critice, București 1892 vol. II p. 246 urm.

⁴⁾ Articolul »Pentru unitatea noastră culturală« din »Timpul« la 1881, reproducus în »Seara« Nr. 635.

românește să se respecte principiul popularității limbii, atât de mult respectat de vechii traducători români¹⁾. În chestia purității limbii să se ferească (editorii) de orice extremități și arbitrarități ce se văd în literatura noastră modernă. „Îndată ce o expresie întrebuințată în limba bisericească, ori de ce proveniență ar fi ea în originea sa, este înțeleasă de Români și primită în limbă, și exprimă bine idea originală, — și altă expresie echivalentă nu este în limba poporului, aceea se va menține și pe viitor²⁾“. (Foarte bine, căci pe popor trebuie să-l înveți în limba care o vorbește și nu are rost, ca să înveți în biserică limbă, e greșită însă aplicarea, căci vorbe ca mărire, măresc, preamăresc sunt de sute de ani în limbă, și au dobândit deja „încetățenirea“.)

„Când cărțile sfinte nu mai au influință asupra poporului — zice Baumgartner despre Sfânta Scriptură, care în privința educației religioase e pusă la noi la un loc cu celelalte cărți sfinte, dându-i-se de sigur valoarea cuvenită, — atunci nu mai împărătește peste el cultura cea luminată, ci începe să-l stăpânească barbaria modernă, crudă, fără Dumnezeu și fără morală a literaturii necredincioase de astăzi³⁾. Când începe poporul să nu mai aibă interes pentru aceste cărți sfinte, atunci sufletul lui dornic de astfel de lucruri, se apucă de cetirea „Visului“, „Epistoliei“, „Celor 7 Vineri“, „Minunilor Maicii Domnului“ și a altor cărți superstițioase, cari spun lucruri de te îngrozești de ele ca și de urâta pictură a icoanelor lor. Ori apucă oamenii pe mâna adventiștilor, cari știu să se poarte cu ei mai bine, și să-i facă mai buni cunoscători ai celor sfinte decât preoții. Superstiția și trufia încăpăținată a oamenilor neîngrijiți de noi vor fi mormântul, în care se va îngropa biserică noastră, dacă nu vom băga de seamă la vreme.

De aceea nu trebuie să se joace deci nimeni cu aceste cărți, căci „limba, sau mai bine zis textul apucat dela antece-

¹⁾ Vezi »Legea organică și regulamentele Sfântului Sinod...« București 1892 p. 127. — Nu e tot așa de norocoasă fraza: »Biserica deși eminentamente conservatoare, — este tot odată și o mare școală pentru popor, unde el se cultivă și intelectualmente și moralicește, învață treptat și idei și expresiuni«. — Nu e biserică locul, unde să-și piarză omul vremea cu tudii profane. O astfel de cultivare a limbii bisericești a dus la extremul, ce nu l-au părăsit de tot încă nici acum cei dela București.

²⁾ Op cit. p. 127—129.

³⁾ Weltliteratur I. B. p. 4.

sori, e — ca și — o dogmă, ce cu sfințenie trebuie respectată¹⁾. E cam mult zis: „dogmă“, dar la orice caz e ceva sfânt, iar de cele sfinte nu are voie să se atingă omul decât cu cel mai mare respect, căci altfel poate să facă din cărțile sfinte o limbă, pe care cei mai buni cunoscători ai limbii poporului nostru să o numească: „limbă păsărească“²⁾. Lucrările de acest soi, „din graiul viu, colorat, plin de dulceață, care ieșise din gura poporului nostru, au făcut un lucru mort, decolorat, insipid, ca o floare uscată, care rămâne fără frumusețe și fără miros“³⁾.

Să fim cu mare băgare de seamă. Limba noastră românească a ajuns din mila lui Dumnezeu să fie sfântă, „de aceea se cuvine să ne atingem de ea cu acel respect, cu care omul cu minte se apropie de tot ce este sfânt... Limba cărților bisericești trebuie să fie respectată și statornică, și numai atunci se cuvine să fie scos dintr'însa un cuvânt, când el nu mai este înțeles de cei de astăzi, și numai atunci este bine să fie introdus un cuvânt nou, când el a ajuns în întrebuițarea și înțelegerea tuturor“⁴⁾.

Să nu uităm nici odată, că de aceea s'au tradus cărțile bisericești în românește, ca să le înțeleagă poporul românesc.

Dr. IOAN BĂLAN.

Cum ar trebui scrisă istoria unirii?

Unul dintre cei mai buni istorici maghiari din generația tină ră îmi spuneă înainte cu 5 ani: „E forte trist, că dv. Românii ardeleni n'aveți nici acum, după două veacuri, o istorie bună a unirii cu Roma, care v'a adus atâtea foloase culturale. Aveți scrieri cari fac apologia unirii și de acelea, cari o condamnă, nu aveți însă o istorie a ei“.

Constatarea învățatului maghiar cuprinde și azi purul adevăr. Multele lucrări — printre cari sunt și câteva teze de

¹⁾ N. Sulică, Limba vechilor nostre cărți bisericești în »Gazeta Transilvaniei« din 1898 Nr. 276

²⁾ G. Coșbuc despre cărțile tipărite de Sfântul Sinod din București în »Viața literară«, Anul I Nr. 19 p. 1. Cărțile bisericești.

³⁾ N. Lahovary, Cum s'a stricat limba românească (extras din »Convorbiri literare«. București. 1911 p. 5.

⁴⁾ Bianu, Despre introducerea limbii românești în biserica Românilor, p. 25.

doctorat tipărite și netipărite — sunt numai fragmente, unele bune, altele mai puțin bune, aproape toate însă foarte puțin obiective ale acestei istorii. Pe lângă faptul, că cei cari s'au ocupat de chestiunea aceasta, dacă erau uniți vedeau în unire un act săvârșit din cel mai curat idealism, care a avut cele mai strălucite urmări bune și *numai bune*, iar dacă scriitorul eră neunit vedea în ea un act herostratic, o faptă mârșavă, care ne-a sdruncinat unitatea națională, care a fost cauza alor nenumerate lupte „fratricide“ și ale cărei urmări bune culturale dispar în marea multelor nenorociri, au folosit și uniții și neuniții în scrierea lucrărilor lor un metod foarte puțin potrivit. Metodului acestuia greșit trebuie să i-se atribuie, în mare parte, faptul, că nu avem încă o istorie bună a unirii.

Istoricii unirii au purces, de obicei în felul următor: ne-au dat descrierea sinoadelor ținute la Alba-Iulia sub vlădica Teofil și sub urmașul său Atanasie Anghel, ne-au arătat hotărârile aduse acolo, s'au ocupat de cele câteva diplome ale lui Leopold I și ale lui Kolonics, de manifestul unirii, de mergerea lui Atanasie la Viena și de „reversalul“ lui din 1701, de reîntoarcerea lui acasă și de alte lucruri, destul de interesante și emoționante. Din lucrările pregătite în felul acesta putem cunoaște multe, nu putem însă cunoaște ceea ce e mai esențial și mai necesar: *istoria unirii*.

A scrie istoria acestui important moment din viața poporului nostru însemnează a *scrie istoria propagării catolicismului în diferitele părți locuite de Români*. La sinoadele din Alba-Iulia au acceptat unirea protopopii, cari au participat la ele. În cealaltă parte a preoțimii și în poporul credincios catolicismul s'a propagat pe încetul, după lupte lungi și înverșunate. Sinoadele din Alba-Iulia formează numai începutul mișcării de convertire, nu convertirea însăși, pentru că a iscăli un manifest în numele unui popor încă nu însemnează, a-i schimba credința. Asta s'a dovedit îndată la începutul unirii chiar. Brașovenii, pe cari i-a vizitat Atanasie Anghel însuși pentru a-i îndrumă la îmbrățișarea credinței catolice, s'au răsvrătit împotriva lui și nici nu voiau să audă de-o trecere la catolicism, pe cum nu voiau să audă nici unii dintre preoții țării Hațegului. Unirea încheiată la Alba-Iulia a rămas fără urmări și pentru Românii din Bihor și pentru cei din Maramurăș unde păstoriă vlădica Iosif Stoica, care, și după ce a fost chemat de generalul Rabutin la Sibiiu, „așa a răspuns

împotriva Unirii cu patriarhul dela Roma și din sfânta Scriptură și din scrisorile cele vechi arătând și întărind răspunsul său", încât „n-a mai cercat nime de-aici înainte să unească Maramurașul“, cum ne asigură contimporanul N. Bethlen. Neunit a rămas apoi Bănatul și o mare parte a țerii Oltului.

Hotărârile aduse la sinoadele din Alba-Iulia au produs îndată, în locurile unde au fost cunoscute, în locurile unde poporul eră mai liber și mai îndrăsneț și unde au contribuit și alte cauze asupra cărora nu putem stăruî aci, mari valuri de nemulțumire, a căror urme, pe lângă tot zelul administrației, ne-au rămas până azi. La introducerea sărbătorească alui Atanasie Anghel în slujba de arhiereu recunoscut și de împăratul dela Viena, în catedrala zidită de Mihaiu Vodă-Viteazul au răsunit pe lângă aclamările aderenților și glasul de protestare al celor nemulțumiți. Deaci înainte protestele și răsvrătirile se țin lanț. Ioan Circa năvălește în fruntea cetelor de Curuți și în fruntea preoților nemulțumiți cu acțiunea religioasă alui Atanasie Anghel în Alba Iulia, silindu-l pe acesta să fugă la Sibiiu. O mulțime de preoți se lapadă de unirea, care părea sdruncinată pe veci, încât iezuiții au trebuit să convoace un nou sinod pentru întărirea celor slabi.

Mai târziu, sub păstorirea lui Inocențiu Micu-Klein și alui Petru Paul Aron, când Visarion Sarai și Sofronie au cutrierat Ardealul, explicând poporului schimbarea săvârșită sub Atanasie, s'au produs mișcări fără pereche în trecutul neamului nostru. Satele românești au devenit adevărate câmpuri de războiu între uniți și neuniți. Flacăările uriașului incendiu s'au întins până departe în părțile Sătmarului. S'au comis și într'o tabără și în cealaltă acte de-o neașteptată sălbătecie, au fost și de-o parte și de cealaltă aprinderi, schingiuri și omoruri. Alătura de ele s'au săvârșit — iarăși în ambele tabere — și fapte de-o mare valoare etică: s'au văzut preoți și țărani simpli suferind mai bucuros toate chinurile, pe cari le puteă scorni patima aprinsă a celor din tabăra opusă, decât să-și părească credința.

Furtuna s'a liniștit abia la începutul jumătății a doua a veacului al XVIII-lea, când în fruntea celor netrecuți la catholicism, cari erau foarte mulți, cu mult mai mulți decât se credeă, a fost așezat un vlădică de legea lor, deși nu din sângele lor.

Prin urmare istoria unirii, a unirii adevărate iar nu a unirii la masa verde, cuprinde o epocă lungă, plină de sbucium, și plină de interes pentru istoricul, care alătura de faptele și întâmplările dovedite prin documente, urmărește și cunoașterea fondului sufletesc, care le-a determinat, o epocă stăpânită de mișcările *masselor*, cari au scormonit adânc sufletul poporului nostru, scoțând la suprafață toate însușirile lui bune și rele.

O istorie bună a unirii va arăta, deci, întregul complex de motive, cari au determinat importanta schimbare a credinței mărturisite până la începutul veacului al XVIII-lea de neamul nostru, va arăta felul, cum s'a propagat catolicismul în diferitele părți ale țerii, împrejurările cari au făcut cu puțință propagarea într'un loc și acelea cari au făcut-o cu neputință în alt loc, va arăta reacțiunea pornită contra unirii cauzele și urmările ei, și ne va da istoria interesantelor lupte religioase, cari stăpânesc vieța publică românească a unei părți din veacul al XVIII-lea până la așezarea episcopului neunit în fruntea bisericilor neunite. O istorie lucrată în felul acesta va fi, incontestabil, o lucrare grea și anevoioasă, care va reclama multă răbdare și multă înțelegere, dar va fi și o lucrare folositoare.

Autorul ei va trebui să fie călăuzit singur numai de aflarea adevărului, ori care ar fi acela; va trebui să fie în cel mai mare grad indiferent față de rezultatul cercetărilor sale asemenea matematicului, care rămâne rece în fața problemei ce o rezolvente și pe care nu-l interesează, că oare rezultatul va fi plus sau minus ci numai exactitatea rezolvirii. Adevărul nu poate strică nici bisericii unite nici celei neunite. Lumina soarelui arde numai putregaiul, stejarului sănătos însă îi dă vieță și putere. Credincioșii ambelor biserici trebuiesc obișnuiți cu conștiința, că dânșii sunt uniți sau neuniți nu din motivul, că strămoșii lor au primit sau n'au primit catolicismul înainte cu o sută sau două de ani ci pentru că sunt convinși de adevăratatea învățăturilor bisericii, căreia îi aparțin.

ZENOVIE PÂCLIȘANU.

Vițelul de aur.

— Reflexii actuale. —

Între relele războiului au loc însemnat murdăriile feluritelor panamale, ce se ivesc în fiecare țară care ia parte la războiu. Oameni, cari în timp de pace paradează cu frazele sunătoare ale patriotismului, mânăți de dorul copleșitor al îmbogățirii repezi, sunt gata acum fără nici un scrupul să provoace înbolnăvirea și chiar moartea alor sute și mii de ostași, cari își varsă sângele pe câmpul de luptă, numai ca ei să aibă câștiguri enorme, să îngrămădească aur peste aur, jertfind și ei... vițelului de aur.

Sunt o mulțime de oameni, din inimile cărora falșii apostoli ai științelor și a moralei fără de Dumnezeu, falșii desrobitori sociali, au scos orice teamă de o putere mai înaltă, orice credință într'o lume deosebită de cea legată de glia acestui pământ. Aceștia rămân apoi jos, în noroiu, căci aripile cu cari s'ar înălță spre o lume ideală, spre ceriul senin, le sunt îngreunate de plumbii materialismului celui mai greșos. În stare să săvârșească orice crimă, ei ridică vițelul de aur al vechilor ludei, și i-se închină lui.

Pasiunile cari stăpânesc în zilele noastre asupra inimilor sunt pofta de avere sau iubirea disordinată a banilor și a averilor, îngânfarea sau pofta disordinată a măririlor lumești și senzualismul, vânarea și împlinirea poftelor trupești. Aceste trei pasiuni au cucerit pământul și au subjugat inimile și sufletele oamenilor. Dar dupăcum jidovii vechi s'au închinat vițelului de aur, în vremece Moise a luat în primire cele zece porunci, tot așa și generația de astăzi se închină mai mult acestui nou idol, ridicat pe pedestal înalt și împodobit cu frazele și laudele profetilor mincinoși ai necredinței, — se închină aurului sau poștei de îmbogățire pe orice cale.

Regulatorul cuminte și cinstit al acestei poște, călăuza dreaptă, neînșelătoare, care singură e în stare să ducă pe oameni pe drumul cel bun care e folositor pentru singuratici și nesticăcios pentru alții, este numai credința. Îndatăce credința a pierit din societate, îndatăce îndemnurile și învățăturile ei sunt date uitării, patima ascunsă în inimi să deslănțuește cu patimă sălbatică, jeratecul ascuns până atunci sub cenușe prinde deodată flacări și aprinde toată societatea, poate lumea întreagă, cum se vede aceasta la deosebitele revoluții, înscrise

cu litere de sânge pe paginile istoriei. Dacă s'a stins din inimi credința, celce are pofteste cu sete nestinsă să mai aibă, iar celce n'are, face loc în inima sa urei neînfrânate, se lasă stăpânit de dușmănie aprigă față de ceice au. Nici unii nici alții nu se vor reține delă nici o crimă, delă nici o nedreptate în lume, numai să audă la ei acasă zingănitul aurului. Nu trebuie mare dar de observație spre a constată, că ceice se închină odată modernului vițel de aur, nu se stămpără oricât să aibă, doresc tot mai mult și sunt cuprinși de o neliniște tulburătoare. Se aseamănă aceștia cu regele Pyrrhus din vechime, despre care tradiția istorică ne spune, că chemând la sine pe un ministru al său, i-a vorbit cu însuflețire despre planurile sale mari de a cucerii Italia, căci Epirul e prea strâmt pentru el și-l îneacă. Apoi? — întrebă ministrul. Apoi — din Italia e un pas numai până la Sicilia, de aici câteva zile până 'n Cartagena; atunci vom fi bogăți și puternici și ne vom odihni. Dar dupăcum neastâmpăratul Pyrrhus, cu toate cuceririle sale (nu chiar cum socotiă el) a murit neliniștit, dorind să aibă tot mai mult, așa și sclavul dorului neînfrânat de îmbogățire nu se va odihni nici după izbânzile sale, pânăcând se va vedeă în mormânt, unde va merge sărac și gol, fără nimica, după cum a și venit în lume!

Pentru cei cuminți și buni, cari s'au dedat a-și înfrâna patimile, averea e folositoare pentru trup și suflet, — dar închinătorului vițelului de aur ea e spre pierzare sufletească. Cum mintea omenească veșnic cercetătoare nu se îndestulește cu invențiile minunate ce le iscodește zi de zi și cu progresul uimitor ce-l face ceas de ceas, și strigă cu neastâmpăr: „mai multă lumină! excelsior!“, tot așa și omul ajuns sub stăpânirea aurului nu se liniștește nicicând, nu se oprește niciodată în drumul ce-a apucat. Un atare om nu se află bine nici în rolul ce-l are între semenii săi; el vrea să exercieze asupra lor influință tot mai mare și mai hotăritoare; el crede, că mediocritatea sa intelectuală o va ascunde cu strălucirea aurului, dupăcum într'adevăr se întâmplă aproape totdeauna în zilele noastre.

Icoana aceasta a omului lacom după avere e scoasă din viață și e cu mult mai binecunoscută decât să poată fi trasă la îndoială. Nu se gândesc oamenii aceștia de loc la marele adevăr rostit odinioară de înțeleptul fiu alui Sirach din Test. Vechiu: „Și tot ce au poftit ochii mei, nu am depărtat delă

dânșii și n'am oprit dela inima mea nici o desfătare, că s'a desfătat inima mea cu toată usteneala mea și aceasta a fost partea mea din toată usteneala mea. Am căutat spre toate lucrurile mele, care le-au făcut mânilor mele și spre truda care m'am ostenit a o face, și *iată toate sunt deșertăciune și alegerea spiritului, și nimica nu este prisosință sub soare*¹⁾. Da, glasul acesta glasul lui Dumnezeu este, dar în aceeaș vreme și glasul experienței din vieța de toate zilele, și totuș atâta oameni nu vreau să-l înțeleagă.

Nu știm, și nu putem să știm, câtă vreme țin pretinsele fericiri și bucurii ale acelora, cari prin *orice mijloace* îngrădesc aur peste aur, cari se închină vițelului de aur, căci asta singur Domnul o știe. Știm însă, că în mijlocul plăcerilor și al bucuriilor mari a apărut mâna tainică, scriind pe perete judecata aspră alui Dumnezeu: „*mane tekel, ū phares*“, nimicind astfel fără veste „*fericirea*“ și prefăcându-o în pierzare²⁾. Atâta știm, că „*zilele omului ca floarea câmpului, că vânt trece peste dânsa și nu va fi și nu se mai cunoaște locul ei*“ (Ps. 102, 14—15), că zilele omului sunt puține și scurte și se scurg fără veste și repede ca valurile pârâului de munte pe coastele prăpăstioase. Sunt fericiți așadară ceice se închină aurului? Nu, ci mai vârtos sunt fericiți aceia, cari nu-și leagă *sufletele* de bogății. E primejdios aurul, căci acela care-și leagă de el inima, credința, încrederea și mângâierea vieții, deja dela început poartă în suflet simburile pierzării; în vreme de restriște și zile grele nu-l va mângâia bogăția, nici aurul cu strălucirea lui mută. Odată și odată, astfel de oameni nu vor avea fapte bune să-i însoțească la dreptul Judecător, și vor fi lipsiți de comoara veșnică și adevărată, pe care tâlharii nu o sapă, și moliile nu o mânâncă.

Fericirea nu stă în bogății, deci adevărat zice S. Scriptură: „*Sunt oameni fără Dumnezeu, cari se ostenesc, lucrează, se sfarmă și nu pot ajunge înainte în bogății; sunt alții slabi, cari au lipsă de ajutor, n'au putere și-s plini de sărăcie, îi caută Domnul, îi ridică din umilința lor și-i înalță, încât mulți mirându-se măresc pe Dumnezeu*“ (Ecl. 11, 11—13). Vițelul de aur al bogăției nu aduce îndestulare trainică, cu atât mai puțin fericire, chiar și dacă lumea întreagă s'ar așterne îna-

¹⁾ Ecl. 2, 10—11.

²⁾ Dan. 5, 24—31.

întea omului, chiar dacă își jertfește sufletul nemuritor, credința în Isus, ascultarea legilor lui, energia, sănătatea trupului, cinstea și dragostea, în sfârșit chiar dacă și-ar jertfi tot ce pentru alții e sfânt și nobil.

Generațiile ce vor urmă închinătorilor acestui idol nou vor fi și ele ca părinții lor: vor lua în răs orice ideal nobil, pentru care alții își jertfesc sângele și vieța; orice avânt mai înalt care i-ar ridica din noroiu va fi nesocotit de ele, vor deveni niște stârpituri în cel mai deplin înțeles al cuvântului. Preste puțin ele vor fi cele dintâi cari vor sfârmă idolul aurului făcut cu atâta trudă și greutate de înaintași, și vor împrăști în vânt părțile lui prin împlinirea poftelor stricăcioase și demoralizătoare, ale căror sclavi înlănțuiți vor fi și ale căror stăpânire le va omorî cu desăvârșire sufletul. Aceasta e soarta aurului câștigat pe căi nedrepte, prin mijloace neiertate și păcătoase, și aceasta e soarta aurului câștigat, moștenit pe nemuncite, de indivizi răucrescuți și necredincioși. Astfel se răsbună închinarea aurului în urmași și în întreagă obștea.

Bogăția în sine nu înseamnă adorarea vițelului de aur, numai, bineînțeles, să fie folosită bine, după cum dictează credința, adică nu spre plăceri neiertate și păcătoase, ci spre împlinirea trebuințelor trupești, spre binefaceri și ajutoare, spre câștigarea comorii nesticăcioase și neperitoare din împărăția cerurilor. Aceste le spune Ecclesiastul: „Lemn de smințeală este aurul celorce jertfesc lui și vai celorce fac asemenea! Toți cei fărădelege se vor prinde într'ânsa. Fericit bogatul care a fost aflat fără de prihană, și după aur n'a umblat și nu s'a încrezut în bani și în comori..., carele a putut călca porunca și n'a călcat-o, a putut face rău și n'a făcut; de aceea va avea bogății în Domnul“³⁾). Rele, nespuse de multe și mari, a adus dragostea disordinată a aurului asupra acelor, cari au uitat că „toate sunt deșertăciune“. Și ce e mai dureros, în zilele noastre nu numai indivizii și anumite soiuri de oameni se închină vițelului de aur, ci neamuri și țeri întregi, aducând prin lacomia lor nesăturată dureri și amar, suferințe și plângeri asupra lumii întegi.

Toți oamenii de bine, toți creștinii în cari a mai rămas credință și se mai pot ridica spre cer, dar mai ales cei

³⁾ 31, 7—11.

anume chemați, trebuie să luptăm din răputeri să sfărâmăm idolul modern al vișelului de aur; prin exemplu, prin vorbe, învățături și îndemnuri, să-l răsturnăm de pe pedestalul înalt unde l-a așezat lumea și unde stă neclătinat; dar mai întâiu să resturnăm altarele lui din inimile oamenilor, cari mai au credință, cari sunt liberi încă, iar nu sclavi ai aurului. Să răsturnăm altarul aurului, și cu el împreună chiar și aplecarea spre jertfire și închinare și să sădim în locul lor credința în Dumnezeu, dragostea față de El și față de aproapele, cinstea și omenia. Prin aceștia să luptăm apoi în contra tuturor cari rămân păgâni în sufletul lor. Astfel crescând o generație cinstită și în adâncul inimii creștină, — vom fi scutiți de rușine, de pagubele și relele ce dau peste noi, și atunci mâna ajutătoare a Domnului peste noi va fi totdeauna.

GHEORGHE M. PTEANCU.

Insemnări.

Plan special pentru învățământul religiunii în școlile elementare. Ni-se umple inima de bucurie, văzând, cum se manifestează tot mai viu interesul conducătorilor bisericii noastre și al preoților pentru propunerea religiunii, care, între împrejurările grele de acum pentru credință și morală, trebuie să se facă din partea celor chemați și îndatorați tot mai sistematic și cu o râvnă și căldură de adevărați apostoli. În 7 Septemvrie 1909 episcopii noștri au stabilit și aprobat planul general pentru învățământul elementar, care e în vigoare și obligator pentru întreagă provincia mitropolitană. În cadrul aceluia plan superioritatea bisericească-școlară a cuprins și cea mai frumoasă și mai prețioasă perlă a învățământului — obiectul religiunii, rămânând, ca fiecare catihet să construească planul special în conformitate cu împrejurările și trebuințele particulare ale poporului din comuna susținătoare de școală.

Între principiile didactice cel dintâiu și cel mai însemnat e, că învățământul trebuie să fie educativ. Dacă postulatele acestui principiu trebuie satisfăcute la propunerea fiecărui obiect de învățământ, a fortiori se recere aceasta, când e vorba de religiune. Și de vremece propunerea religiunii e o lucrare cu mult mai grea și mai complicată decât propu-

nerea altui obiect din motivul că la religiune e mai dificilă întrebuintarea altui principiu didactic: a principiului intuițiunii, sunt înveselitoare nizuințele celor mari de a ușură lucrarea cateheților prin construirea și a unui plan special, pentru toate școlile, care, în ce privește obiectul reigiunii, se poate executa în fiecare școală, fiind foarte rari împrejurările, cari ar putea reclama pentru vreo școală modificări mai însemnate.

În arhidieceză deja în anul trecut s'a lucrat un plan special pentru religiune, în urma ordinului consistorial din 4 Iunie 1914 -- Nr. 2787, care n'a fost încă înaintat spre aprobare, așteptându-se timpuri mai bune pentru ținerea unui congres catehetic, în care cât mai mulți să-și poată spune părerea în o chestiune așa importantă. În dieceza Gherlei P. S. S. Păr. Episcop a publicat deja cu datul 8 Dec. 1914 un plan special, de care ne-am ocupat și noi în Nr. 6—7 a. c., iară în dieceza Lugojului, după cum ne informează „Cuvântul Adevărului“ (Nr. 5—6), se lucrează acum un plan pe baza singularitelor planuri compuse de cateheți pentru anul școlar 1914/1915.

Lucrările acestea, menite să pună în mâna preoților noștri un plan special, dorim, să aibă ca rezultat un plan corespunzător *unitar* pentru întreaga noastră provincie bisericească. După cum știm, așa se urmează și în alte părți, având fiecare biserică autonomă planul special din religiune pentru toate diecezele. La unitatea aceasta, care să îmbrățișeze chestiunile: ce și cât să se propună din religiune în fiecare clasă, ori grup de clase, după cum e școala divizată ori nedivizată, — în câte ore să se propună la săptămână și după cari manuale? — se va putea ajunge, credem, numai după discuții serioase într'un congres catehetic al provinciei mitropolitane, a cărui ținere, în timp potrivit, o și cerem cu umilință.

Senior.

*

Din loviturile cari ating Franța modernă. În mișcarea ce s'a pornit în Franța, pe la anii 80 ai veacului trecut, împotriva bisericii lui Hristos, în 1889 s'a ajuns la legea care obligă și clerul la serviciul militar activ. Noua lege vine în numele zelului pentru desăvârșita egalitate republicană, în realitate se intenționează însă slăbirea statului preoțesc și prin aceasta slăbirea bisericii.

În anul 1889 clerul francez numără 47,000 membri. În urma legii care prevede recrutarea preoților (le recrutement sacerdotal), precum și a altor legi dușmănoase bisericii, acest număr a scăzut foarte considerabil, având ca urmare firească slăbirea moralității și vitalității neamului francez, despre care cifrele reci dar concludente ale statisticilor ne grăiesc cu atâta jale.

De atunci încoace în revistele și publicațiile franceze de colorit bisericesc este continuă tânguirea pentru lipsa de preoți. Și într'adevăr, cu toate opintirile înaltului cler al Franței, deși în timpul din urmă s'a ridicat binișor numărul celor ce simțiau chemare pentru marea slujbă preoțească, nici pe departe nu putea fi încă vorbă despre un număr co-răspunzător de preoți. Și dacă asta a fost situația în timp de pace, ce să zicem acum după începerea acestui înfricoșat războiu, care azi-mâne intră în al doilea an al existenței sale. Nr. din Febr. al revistei Iezuiților francezi, „Etude“, scrie aceste: „A venit războiul și ne-a golit seminarele și noviciatele, parohiile și mănăstirile. Pentru a-și creă soldați, el ne-a luat nu numai pe oamenii tineri, pe cari i-am ales și crescut în anii din urmă, pentruca să facem din ei cu totul altceva, ci i-a dus și dintre cei ce au trecut de 40 de ani pe cei mai mulți dintre preoții, călugării și misionarii noștri deplin calificați, cari deprindeau deja din greu sfânta lor slujbă. Mulți au căzut deja în luptă, alții vor mai cădea, iar dintre aceia cari se vor întoarce o mare parte va fi neaptă pentru slujba preoțească din pricina boalelor sau mutilărilor. Războiul a nimicit pentru două sau trei generații toate nizuințele noastre și ale înaintașilor noștri“.

Și glasul acesta se aude nu numai din Franța, ci din toate părțile lumii creștine, care înțelege că alta este chemarea preotului, decât aceea de a împărți moarte și jale în rândurile de bătaie. Ce-i drept preoții din tranșee vor putea să facă și mult bine camerazilor din vecinătate, loviți poate de așchiile de metal ale aceluiaș șrapnel, dar neasemănat mai mult pierde neamul, prin aceea că vieață religioasă a țerii este lipsită de conducători, chiar într'o vreme, când ea pe multe locuri se trezește dintr'un somn regretabil, când Paul Bourget poate vorbi de un „mutism ateistic“, și când atâta lipsă și jale cere îndoită mângâiere și ajutor.

Lovitura ce vine asupra Franței în forma acestui rău, foarte multă vreme ireparabil, este una dintre cele mai grele lovituri ce-au putut s'o atingă. Mai ales că ea vine chiar și în cazul, atât de problematic de altfel, al celui mai desăvârșit succes pe câmpurile de luptă.

În fața ei, ne întrebăm cu jale în suflet: se va trezi oare Franța modernă?

Dr. Alexandru Rusu.

CRONICĂ.

În centrul acțiunii pentru pace stă fără îndoială Papa Benedict al XV-lea, și un lucru mai firesc parecă nici nu ne putem închipui. Când lupta nu se dă între două puteri numai, cari să poată fi silite cu ușurința la încheierea păcii de alte puteri eventual mai mari, ci se dă așazicând între toate puterile bătrânului nostru continent, aruncând valuri foarte puternice și spre celelalte țărâmurii, atunci pacea nu poate să vină prin sila impusă de vreo nouă putere, ci numai și numai prin aceea ca înseși puterile ce stau în luptă, îngrozindu-se în urmă de uriașul șuvoiu de sânge omenesc, sunt aplicate să pună capăt măcelului. E numai firesc însă, că în această acțiune să trebuiască un mijlocitor, și pentru acest rol se îmbie oarecum dela sine vicarul lui Hristos, a împăratului păcii.

Înzestrată cu deosebite aptitudini diplomatice, atât în Pontifice cât și în secretarul său de stat, Curia romană, care și altfel are la spate o mare putere, pentru neutralitatea căreia lucrează mereu, a putut dovedi și până acum frumoase rezultate în această direcție. Așazicând număr de număr, această revistă a încrestat, cu bucuria pe care ți-o poate da prestigiul crescând al bisericii tale, toate amănuntele acțiunii de pace cari aveau ceva atingere cu Scaunul Apostolic al Romei. Ele sunt multe și foarte însemnate, mai cu seamă pentru motivul că reoglundesc respectul mare pe care toate puterile, chiar și cele de altă lege, îl au față de capul nostru bisericesc. Așa că nu va fi nici o mirare, dacă anul acesta — precum se svonește deja — premiul Nobel pentru pace va fi oferit Sf. Părinte Benedict al XV-lea.

Mai nou cetim, că acțiunea pentru pace a Curiei romane pregătește din greu desnodământul final, având deja asigurat concursul mai multor puteri neutrale. Vorba e, să se afile numai condițiunile cari să mulțumească pe o bună parte dintre puterile beligerante, și atunci nimic nu va mai sta în calea marelui congres european al păcii, a cărui convocare se spune că papa și-ar fi rezervat-o șișei.

Ajute Dumnezeu, ca pacea atât de dorită să se poată face cât mai curând. Aceasta va fi cel mai frumos premiu Nobel pentru năzuințele atât de altruiste ale Papei. (ar.)

*

Cronica războiului. Sub acest titlu ne-am ocupat în anul trecut (Nr. 15—16) cu importanța încreștării tuturor momentelor demne de remarcat, ce le-a trăit și le va trăi poporul nostru dela începutul până la terminarea flagelului european de acum. Știm, că Arhiereii noștri au recomandat și impus chiar preoților culegerea și notarea datelor, ce stau în legătură cu evenimentele mari ale timpului. Mai știm, că și Ministrul cultelor și instrucțiunii publice, cu datul 27 Noemvrie 1914 Nr. 5461 (prez.), a rugat Ordinariatele, ca fiecare, pentruca, „cu scop cultural-istoric foarte momentuos, cercetărilor istorice din viitor să li-se asigure materialul referitor la războiul ce curge acum..., în sfera sa de jurisdicțiune și competență să binevoească a rândui, să se păstreze documentele, ce stau în legătură cu evenimentele războiului“. Recercarea aceasta s'a comunicat clerului spre cea mai strictă urmare. Pe lângă toate aceste îndemnuri însă cunoaștem preoți, cari n'au început încă munca aceasta, pentru noi de o însemnătate cu mult mai mare, ca pentru alte neamuri. Așa nu e bine! Căci de n'ar fi nici un ordin, ci am luă în socotință numai generațiile viitoare din fiecare comună, cari vor scrută cu viu interes fazele acestui războiu și am mai considera și unele semne și declarații arătate și făcute din August 1914 până acum, și atunci ar trebui să descriem cât mai amănunțit și mai plastic jertfele pentru țară ale poporului nostru, demnitatea, cu care s'a purtat și munca, ce a săvârșit-o nunumai pe câmpul de luptă, ci și în ogorul de acasă. Avem însă toată încrederea, că vizitațiile canonice-protopopești vor face să dispară și puținele goluri, ce sunt în executarea ordinelor superiorității noastre bisericesti și toți preoții vor contribui pentru do-

vederea vredniciei noastre și pentru educația generațiilor viitoare cu toate datele, ce stau în legătură cu războiul actual. (șr.)

*

Carte albă despre patima beției muncitorilor din Anglia Din prilejul sguuirilor mai mari internaționale se obișnuște publicarea câte unei cărți... verzi, roșii, galbene etc., în care conducerea afacerilor externe a unui stat, pentru justificarea procedurii sale urmată în conflict, dă la lumină diferite documente proprii și de celea primite dela guvernele statelor inimice ori bănuite de potrivnice. O astfel de lucrare are în vedere opiniunea publică, pe care autorul vrea s'o câștige, nizuindu-se, să o convingă despre corectitatea, legalitatea și bunăcredința țării sale. Anglia e întâiul stat, care a publicat, după cum se scrie, o „*carte albă*“, cam de felul celor diplomatice, în care vorbește opiniei publice mai restrânse împotriva unui mare dușman intern, în contra alcoolismului, care îi slăbește activitatea în producerea mijloacelor trebuincioase în luptă cu inimicul extern. Guvernul englez pentru deșteptarea la conștiința de sine și la demnitatea de cetățeni arată greutățile, cu cari se luptă fabricile de arme din cauza beției muncitorilor, cari beau cu atât mai mult, cu cât mai mare l-i plata. — E rău pentru un popor a fi în stare de războiu cu altul mai puternic și e o nefericire catastrofală, dacă inimicul extern are de aliat alcoolismul în sânul poporului, cu care se războiește. (șr.)

Cărți și reviste.

În numărul său din 1 Martie v. »*Gazeta Preotilor*«, din București reproduce întreg articolașul din »*Cronica*« numărului nostru 4 (25 Februarie), intitulat »*Filolatinia unui cleric neunit de frunte din București*«, adăugând pe aproape două coloane o seamă de note marginale, cari dovedesc cât de puțin pot, sau vreau, frații »ortodoxi« din Țară, să înțeleagă și să aprecieze adevăratele rosturi și năzuințe ale bisericii noastre.

Înainte de toate se contestă în numita gazetă, că păr. Iconom I. Teodorescu ar fi intenționat să spună în scrisul său, cele ce susțineam noi, invitându-l să dea singur o explicație a vorbelor sale, deși ele de fapt nu admit alt înțeles decât pe cel fixat de această revistă. Ni-se spune apoi, că numele de »neunit«

cum le zicem noi la frații »ortodoxi« și acela de »foțian« ce se dă ici colo bisericii lor, sunt pentru ei o insultă. Motivul e, că nime dintre preoții din Tara — așa se argumentează — n'a cercat vreodată să se *unească*, ca astfel ceilalți să poată fi numiți »neuniți«, iar Fotje n'a fost decât un om de știință, care, alătura cu Cerulariu, a salvat numai dogmele și disciplina adevăratei biserici *alui Hristos*. Uită însă frații, că numirea de »neunit« nu are decât în accepțiune ardeleană însemnarea de »a nu se fi unit«, sau mai corect »reunit«, însemnând altfel însușirea de a se fi »disunit«, de a se fi despărțit de unirea cu Roma lui Petru, »vărhornicul« din cărțile noastre liturgice. Iar ce privește numirea de biserică »foțiană«, este o formațiune ce-i drept puțin uzitată, dar care cuprinde mult adevăr după calapodul cuvintelor: »luterană«, »calvină« (dela Luter, Calvin). A insistă însă asupra acestui adevăr, înseamnă a dovedi că doctrina intactă a Mântuitorului Hristos a păstrat-o biserica romană și nu aceea, care se numește »ortodoxă«. Un lucru, pe care nu-l putem face aici și acum.

Din acelaș motiv trecem și preste pretenția Cucernicilor dela gazeta bucureșteană, că vor să monopolizeze unitatea culturală a Românilor. Luăm totuș act cu mulțumire, că Cucerniciile lor sunt mai întâiu Români, apoi »ortodoxi«, pentru că fiind mai întâiu Români, de vor pune faptele în concordanță cu vorbele, fatal vor ajunge la unire, fiindcă așa poruncesc interesele neamului și grija sufletului. Iar ce privește ura, pe care ne-ar purtă-o Roma, este o vorbă atât de uzată, încât nu credem să mai fie mulți, cari să poată s'o spună

Mai ceva are însă »Gazeta« bucureșteană. Ne lămurește pentruce patriarhul din Țărigrad a întervenit târziu pentru pace. Ci-că pricina a fost, că întrucât nu erau două țeri »ortodoxe« în luptă una în contra alteia, »patriarhia nu aveà la ce interveni«. Ei, vezi, aici suntem de acord; patriarhul Ghermanos nu aveà calitatea să intervină pentru toți creștinii, fiindcă părintele tuturor nu este altul decât papa Romei, care consideră de drept și de fapt ai săi fii sufletești pe toți »câți în Hristos s'au botezat«.

Prin articolul său, »Gazeta Preoților« ne-a dat prilej, să lămurim aceste, și pentru asta îi suntem mulțumitori. (r.)

*

»*Poezia Religioasă Socială*« este numele unei noi reviste, ce apare de un sfert de an la București. Multora li-se va părea, poate o temeritate îmbobocirea acestei flori în pământul țării românești, multora o sfidare la adresa literaturii noastre tradiționale, nouă însă începutul de biruință al unei idei menite să curețe multe minți și să destrame și mai multe concepții greșite de literatură și artă.

Spre deosebire de revistele, cari zoresc să aducă la viață numai moartea sentimentelor celor mai puțin vrednice să trăiască, »Poezia« evoacă liniștită și solemnă simțirea curată, nevinovată, ce se încheagă în inimile pline de dorul unor noi orizonturi. Gândirea severă sculptată în marmură albă îi este tendința. Fără să întâlnim flacăra vineție a imaginilor de saloane, ne găsim în plinul aproape orbitor al unor lumini puternice de soare văratec. Aveam lipsă de raze solare potențate la stârpirea atâtor bacili cari ne scobiau plămâni. »Poezia« ni-le condensează răsrânte prin puritatea de cristal a principiilor profesate și de noi.

G. Galaction, Mia Frollo, M. Săulescu, Stoikeștii, O. Denșianu, I. Chiru-Nanov, V. Eftimiu, N. Rădulescu-Niger, Ion Al.-George și alții neînșirați aici sunt cuminții desgropători ai minunatelor comori sufletești din »Poezia«. Numele lor ne este o garanță întregă.

Drumul început a fi răsbit este deosebit de greu. În toate părțile amenință guri de prăpastii. Nici misticismul molatec nemțesc, nici modernismul subtil franțuzesc, nici duhul greoiu bizantin n'am voi să îndoape coloanele cari caută să producă un curent viguros de sănătate între noi. »Poezia« pășeste într'o lume diversă de spiritul dominant al apusului protestant, noi suntem multe miluri geografice mai cătră răsărit, nouă altcum ne clipesc stelele, fruntea noastră altcum o scaldă raza de lună. Cei cari conduc pe frumoasa noastră soră vor ști, ce se poate importă și la noi, ce fel de flori străine pot aclimatiză grădinițele noastre.

Am dorì mult, foarte mult, să putem răspândi totdeauna fără scrupul de conștiință printre cetitorii »Culturii Creștine« paginile creștinești ale »Poeziei«. (ic.)

*

În Nr. 88 din 6 Maiu (sf. Gheorghe), »Românul« din Arad aduce la locul și cu literele »Ciudățeniei«-lor o »ciudățenie« din cele mai formidabile, intitulată »Papa cel negru« și iscălită »Styx«.

Se vede că onorata redacție a organului oficios al partidului nostru, a voit, ca din prilejul praznicului »purtătorului de biruință și marelui mucenic Gheorghe«, să aibă cu orice preț un articol răsboinic. Și cum azi cenzura nu prea admite răsboirea pe terenul politicei militante (de care — în paranteze fie zis — ne reținem chiar și în parlament, unde ar fi îngăduită), a încredințat pe dl »Styx« (vreun domn venit probabil din altă lume) să scrie un luminos (!) articol răsboinic împotriva »negrului papă« și a întunecatului său ord. Și dl »Styx«, încins cu sabia neînvinsă a »luminii ideilor democratice, cari au pătruns în masele mari ale popoarelor«, înfășurat în »mantaua neagră de catifea«, peste care se revarsă bogată »lumina stăpânirii divine

și străfulgerările fulgerilor atotputernice«, iar în mâna sa dreaptă având lancea mortală »colorată cu roșul sângelui nevinovat pe care marii tiranii îl vor, il cer și nu-l regretă niciodată«, — ca un veritabil Sân-Gheorghe modern repune bălaurul »înfricoșător«, care este ordul Iezuiților, în frunte cu generalul lor din Roma. Și toate aceste din prilejul că în 11 Februarie în locul fostului general P. Wernz, care a murit în vara anului trecut, a fost ales un nou general în persoana păr. Vladimir Ledochowski.

Di »Styx«, al cărui stil ne amintește scrisul futuristului nostru dela Cluj, este foarte »luminat«. Știe, că Iezuiții au încetățenit principiul »scopul scuză mijloacele«, că ei au știut să-l folosească astfel, »că toate crimele (sic!) lor să nu cadă asupra indivizilor ce le făptuiau«; mai știe că »sub scutul acesta s'au petrecut faptele cele mai abominabile«, că »generalii lor au înăgurat crima ca mijloc de curățirea păcatelor«; el mai știe însă și aceea — câtă mângâiere va fi simțind creierul său înfierbântat de atâtea crime abominabile! — că »strălucirea domniei lor a pierit și puterea lor se afundă tot mai adânc în întunerecul patimilor trecutului«, fiindcă »papa cel negru« este astăzi numai »umbra unor prinți ce n'au cunoscut ce este pofta irealizabilă....«

Și când te gândești serios la ceea ce a fost și este prin opera sa, pentru întregă lumea: sf. Ignatiu de Loiola, când îți dai seamă că ordul Iezuiților este și azi, ca și în trecut, un foarte însemnat factor religios și cultural, și cine este convins, că aceasta o știe toată lumea, afară doar de redacția actuală dela »Românul«, te cuprinde un fel de milă față de ziarul partidului nostru și parecă ți-e rușine că te numeri și tu între aceia, cari scriu câte ceva la gazetele acestui neam.

Dar ce să faci, a trebuit să avem un articol răsboinic, ... în cinstea sfântului Gheorghe. (ar.)

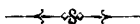
Cărți intrate la redacție.

P. Sigismund Brettle, Die Kirche in der modernen Welt. Vorträge für Gebildete. Paderborn 1914. Prețul 3 marce.

Schematismus Fratrum Minorum s. Francisci Conventualium Almae provinciae s. Joseph Sponsi B. M. V. in Romania. Pro anno D. 1915. Iași 1915.

Utmutató a magyarországi oltáregyesületek szervezésére. Budapest 1915. Prețul 1'80 cor.

XV Benedek Pápa Apostoli körlevele az összes katolikusokhoz. Budapest 1915. Prețul 30 fileri.

TELEFON.

Manuscrisele nu se înapoiază.

P. Reghinul săsesc. Șire de cuprinsul celor ce ne-ați trimis DV. am primit și din alte părți: ele dovedesc, că împreună cu noi mai sunt și alții mulți de credință, că a fost timpul să se spună odată pe față și fără de nici un încunjur, cari sunt cadrele, între cari trebuie să se desfășure, și direcția spre care trebuie să tindă activitatea bisericii noastre. Și această împrejurare ne dă noui puteri pentru a stăruî cu tot mai multe nădejdi în direcția indicată. Veți fi citit desigur șirele mălăiețe din Nr. 86 (4 Maiu c.) al »Gazetei Transilvaniei«, în cari »un preot greco-catolic« (preotul »unit« pe care-l cunoaștem) cearcă să reflecteze la întimpinarea noastră. Nouă ne-a făcut impresia că își cam spală mâinile și suflă în retragere. Așteptăm acum și observările promise ale strașnicului adnotator al scrisului nostru. din redacția »G. Tr.« și atunci vom fi în poziția de-a vedea mai lămurit atitudinea ce va trebui să luăm în viitor. Dar, mai știi, ele poate să nu ni-se mai dea și atunci »un preot greco-catolic« poate fi liniștit: a pus el punctul.

O mică rectificare. Autorul articolașului din »Cronică« Nr. 4 c. al revistei noastre, intitulat »filolatinia unui cleric neunit de frunte din București«, ne trimite următoarele șire, cărora le facem loc cu plăcere: »Scuze sincere. Într'o foaie bisericească din București pâr. Ilie Teodorescu mărturisește, că articolul ce am găsit în »Viitorul«, dat pe numele Sf. Sale, este o traducere după benedictinul Pitra, și ne face de rea credință. fiindcă nu am știut aceasta. Nimeni pe lume nu putea însă găci, că un articol semnat de Sf. Sa și în care nu pomeniă de Pitra, ori măcar de traducere, nu eră un articol original. Unii ar fi putut presupune plagiatul, dar noi nu am îndrăsnit măcar să bănuim aceasta. Acum luăm act, și cerând toate scuzele cititorilor noștri, retragem laudele ce ne-am permis la adresa erudițiunei și sentimentelor Iconomului Ilie Teodorescu«. — Din partea noastră, orice comentariu este de prisos.

T. Csomaköz. Vestea, că Dumnezeu V'a ajutat, să Vă ridicați din patul de boală, făcându-Vă astfel cu puțință să prelucrați vastul material istoric adunat cu multă trudă, am primit-o cu deosebită bucurie. Cele trimise, pentru cari Vă mulțumim, le vom da cât mai curând, îndată ce vom dispune de spaț.

O. Hraștiș. În capela modestă, în care de atâtea ori ați adus lui Dumnezeu jertfă sentimentele curate ale inimei Sf. V. și ați luat rezoluțiuni mari pentru viață, în lunile Martie—Iunie, Octomvrie—Decemvrie 1914 și Ianuarie—Februarie a. c. au fost 4959 cuminecări. E foarte bine, dacă în cronica parohiilor unde se poartă statistica se notează și numărul cuminecărilor.

S. Abrud. Suma frumoasă de 50 cor. s'a transpus Părintelui Dr. Alexandru Nicolescu, cassarul reuniunii de misiuni. — Cu abonamentul la această revistă sunteți în rând până în 31 Dec. 1915.

P. Zăicani. Sf. V. ați plătit ca abonament câte 5 cor. în 21 Ian. 1911 și 9 Ian. 1912, iară în 14 April 1913 și 5 Feb. 1914 câte 10 cor. Abonatul nostru sunteți din 1 Ian. 1911.

Dr. H. Viena. Abonamentul Sf. V. e achitat până în 31 Dec. 1915.

Dr. B. București. Cuponii au sosit. Afacerea e aplanată.

Pentru redacție răspunde: Dr. Alexandru Rusu.
Proprietar-editor: Membrii redacției.